

SZÜKSÉGLET-ELEMZÉS

a „Föderalizmus és Decentralizáció Kutató Intézet (ISFD) létrehozása Magyarországon” c. pályázathoz

Készült:

az MTA Regionális Kutatások Központja
Dunántúli Tudományos Intézetében

Pécs, 2011. július

Magyar Tudományos Akadémia
Regionális Kutatások Központja
Igazgató: Dr. Horváth Gyula
7621 Pécs, Papnövelde u. 22.

MTA Regionális Kutatások Központja
Dunántúli Tudományos Intézet
Intézetvezető: Pálné dr. Kovács Ilona
Telefon: (36-72) 523-823
Fax: (36-72) 523-822

Föderalizmus és Decentralizáció Kutató Intézet (ISFD) létrehozása Magyarországon

(A föderáció és decentralizáció svájci elmélete és gyakorlata, hasznosítható magyarországi lehetőségek)

A kutatás újszerűsége, fontossága:

A svájci föderalizmus valóban egy sokat vizsgált témakör a szakirodalomban, de a „*Föderalizmus és Decentralizáció Kutató Intézet létrehozása Magyarországon*” c. projekt megközelítése mégis sajátosnak, sőt egyedinek tekinthető. A svájci föderalizmus szokásos értékelési dimenziója ugyanis egyrészt a kantonok autonómiájára, illetve a közvetlen demokrácia működésére terjed ki. Jelen projekt viszont elsősorban a decentralizáció, és az autonómiák fejlesztés-politikai alkalmazására, előnyeire koncentrál, arra, hogy a svájci kantonális és helyi kormányzatok milyen intézményeket, döntési mechanizmusokat, technikákat használnak a helyi területi fejlesztési tervezésben, forráselosztásban, a partnerekkel való együttműködésekben, közös projekteknél.

A készülő kézikönyvvel a következő kutatási területeket, szempontokat kívánjuk lefedni:

- a Svájcban kialakult különböző együttműködési kapcsolatok (települések közötti, települések és kantonok, kantonok és kantonok, kantonok és a föderatív szint közötti), valamint az Európa többi részén kialakult területi szintek közötti együttműködések vizsgálata. Érdekes ezeknél a kapcsolatoknál elemezni, hogy miként működnek és hogy jobb, vagy rosszabb-e a működésük a magyar centralizáltabb rendszerhez képest;
- mennyire tudja sikeresen elősegíteni a svájci fiskális föderalizmus és fiskális verseny modelljének adaptálása a magyar megyék gazdaságát.

Hazánk történelmében régóta és a mai napig megjelenő elem a svájci állami berendezkedés iránti érdeklődés, annak vizsgálata. Ez az érdeklődés járul hozzá egymás jobb megismeréséhez, a kulturális és a gazdasági kapcsolatok (jelen esetben a kutatói kapcsolatok) kimunkálásához. Köztudott, hogy a Svájci Hozzájárulás egyik célja a két ország közötti ilyesfajta kapcsolatok létrehozása, kijelenthetjük tehát, hogy a kutatás során létrehozni kívánt kézikönyv is hozzátesz valamit ehhez a célhoz. Ez a könyv az ismeretek bővítését, egymás mélyebb megismerését, a gazdag európai politikai örökség disszeminálását célozza, benne a két ország egyéni sajátosságaival.

A kutatás iránti igény bemutatása:

Svájc tapasztalatai azért relevánsak a magyar önkormányzatok, önkormányzati társulások és fejlesztő intézmények számára, mert a hazai gyakorlattól eltérően, alulról építkeznek, nem a központosított vagy uniós elosztási mechanizmusok motiválják, (nagy részét a saját bevételekből származó forrásokat osztják felelősen újra) ezért nagyobb kreativitást, változatosságot, attitűdöt mutatnak. Az Európai Unió következő programozási periódusához kapcsolódó közpolitikai dokumentumok alapján (5. kohéziós jelentés, Barca riport) az uniós kohéziós támogatásokhoz való hozzáférés csak sokkal inkább „place-based” stratégiák alapján lehetséges. Erre a változásra fel kell készíteni az érintetteket.

Mind a hazai, mind pedig az eddigi európai uniós fejlődési folyamatok azt bizonyítják, hogy hosszabb-rövidebb időszakonként váltják egymást a centralizációs és decentralizációs tendenciák. Nem egyszerűen a két rendező elv küzdelméről van szó, hanem a gyakran változó makro-folyamatokhoz való alkalmazkodásról. A 2008-ban kibontakozó válság centralizációs pánikhatása még tart a világban, az új konszolidáció feltehetően ismét felveti majd a decentralizáció kérdéskörét.

Az európai uniós folyamatokat Svájc alapvetően kívülről követi nyomon, de azok természetes módon hatással vannak rá, így nagymértékben érdekelt az európai uniós föderációs folyamatok, s azok helyi-területi lehetséges hatásainak felmérésében, megértésében.

A projektnek nem célja rövidtávon befolyásolni a kormányzati közigazgatási reformokat, illetve abban állást foglalni, hogy a tervezett közigazgatási reformok „helyesek-e”. Ugyanakkor meggyőződésünk, hogy a központosított mechanizmusok ellenére is fontos a helyi szereplők erős kapacitása, kreativitása, a különböző irányítási szintek közötti együttműködésre való alkalmassága. Ilyen értelemben a fejlesztéspolitikai partnerség centralizált irányítási berendezkedésekben is fontos, hatékonyságot növelő tényező. A magyar önkormányzati szereplők (helyi, megyei) „jó példát” kaphatnak a mindenre kiterjedő felelős önkormányzati gazdálkodás svájci tapasztalatairól.

A kutatás nyilvánosság felé való közvetítése:

A projekt tematikai profilja ugyan közvetlenül nem „populáris”, az átlagpolgárokat látszólag közvetlenül nem érdekli. Ugyanakkor könnyen felismertethető, hogy a tervezés, fejlesztési döntéshozás minősége, bevonó vagy kizáró jellege alapvetően érinti mindenkinek az érdekeit lakópolgári vagy más minőségben. A hazai fejlesztéspolitikai intézményrendszerrel szemben is uniós és hazai jogszabályi elvárás a partnerség. Az eddigi tapasztalatok szerint azonban nagyon gyakran csak formálisan működik, ezért is fontos, hogy bemutassunk a svájci jó gyakorlatokat. A projekt során tervezett eseményekre minden esetben meghívást kapnak a fejlesztéspolitika iránt érdeklődő civil szervezetek, lakóhelyi közösségek, illetve az írásos dokumentumok az interneten (a projekt honlapján) is hozzáférhetőek lesznek.

Az kutatás eredményeinek társadalmasítása:

A kutatás folyamán keletkezett elméleti tudásanyag szakfolyóiratokban való publikálásával és a pályázat megvalósítása során létrehozott honlap segítségével kívánjuk elérni, hogy eredményeink minél szélesebb körben ismertté váljanak. A projekt céljaként elkészült kézikönyv és a projekteredmények disszeminálása céljából sajtótájékoztatóval egybekötött könyvbemutató szervezését is tervezzük.

A kutatást a részlet-tanulmányok megjelentetésén túl egy akadémiai jellegű magyar és angol nyelvű kötet is zárja majd a kutatás befejezése után, a további együttműködés jegyében.

Együttműködések, támogatások:

A jelen „Szükséglet elemzés” mellé csatolt támogató nyilatkozatok is alátámasztják, hogy Intézetünk felvette a kapcsolatot a Dél-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökséggel és több önkormányzati szervezettel is, akik a projekt céljait és tevékenységeit szükségesnek tartják, egyben támogatják az eredmények nyilvánosság felé való terjesztését.

Az egyetemek által folytatott decentralizációval és föderációval kapcsolatos kutatásokról tudunk, a Pécsi Tudományegyetemmel kapcsolatban is állunk, de mint a az első részben is jeleztük kutatásunk újszerűnek, innovatívnak tekinthető.